خزمەتگوزاریی ئینتەرنێت و بەکارهێنانی لە کتێبخانەکاندا

موونا کەمال ئەلقازی
ئا: یاسین قادر بەرزنجی

(٢ - ٢)

ئەزموونی ئینتەرنێت لە کتێبخانەکاندا

تەکنۆلۆجیای زانیارییەکان و کۆمپیووتەر بوونەتە هۆی ئەوەی کتێبخانەی ئەلیکترۆنی و بانکی زانیارییەکان بنە پێداویستی گرنگ و بایەخدار، هەرچەندە کەسێک ناتوانێت ئەوە دیاری بکات کە چ کاتێک کتێبخانە لەشێوە تەقلیدییەکەیدا (کە بەکتێبخانەی گۆتنبێرگ دەناسرێت) پێویستی بەبوونی نامێنێت، بەڵام ئەوەش دیارە کە تەکنۆلۆجیای نوێ یاریدەدەر دەبێت بۆ کتێبخانە تەقلیدییەکان تاوەکو ئاستیان بەرزبێتەوە و خزمەتگوزاری باشتر لە ئایندەیاندا پێشکەش بکەن.

هەرچەندە کتێبخانەکان دامەزراوەی وەبەرهێنانی وەک بانکەکان نین، بەڵام لەڕووی ئەرک و فرمانەوە لە هەوڵی بەهێزکردنی پێگەی ڕاگەیاندن و باشترکردنی جۆری خزمەت و فراوانبووندایە، هەربۆیە دەبێ کتێبخانە لەبنەماکانی بازاڕ(بەبازاڕکردن) و شێوەی کێبڕکێدا شارەزابێت و لەگەڵ ڕەوشی نوێدا خۆ بگونجێنێت، هەرچۆن تۆڕی کتێبخانە ئەمریکی و ئەوروپاییەکان لەمڕۆدا توانیویانە ئەوە بکەن و ئامانجەکانیان بهێننە دی و لە هەموو کات زیاتر پێگەی خۆیان لەنێو کۆمەڵگای زانیارییە نوێیەکاندا بەهێزبکەن و ئەویش دوای ئەوەی مەرجە بنەڕەتییەکانی ئەو ئامانجانەیان دابین کردبوو، هەڵبەت ئەرکی هەر نەتەوەیەکە سیاسەتی زانیاریی نیشتمانیی گونجاوی خۆی، لەگەڵ پێوەندیی بەجیهانەوە هەبێت، دەبێ ئەو ئامانجە ڕەچاوبکرێت و هەوڵی فراوانبوونی بەهۆی (CD ROM) و (ڤیدیۆ دیسک)ـەوە بدرێت، لەگەڵ دروستکردنی بوار لەبەردەم کەناڵی کتێبخانە پێکەوە گرێدراوەکاندا، بەهۆی ئامرازە نوێیەکانەوە.

ئینتەرنێت لەکتێبخانە گشتییەکاندا

پرسی بەکـارهێنانی ئینتـەرنێت لە کـتـێـبـخـانە گشتییەکاندا مشتومڕی زۆری لەوڵاتە پێشکەوتووەکاندا لێ کـەوتووەتەوە، ئەویش لەنێـوان پشـتگیـریکەران و ئەوانەی لەو ڕووەوە ڕای ئەوتۆیان نەبوو، بەڵام ئەوەبوو لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و کـەنەدا ئەوە بووە بڕیار و کـاری بۆکراو بەشـێـوەیەکی خێـرا و فـراوان جێ بەجێ کـرا، تەنانەت ئینتـەرنێت برایە کـتـێـبـخـانەی خـوێندنگاکـانیـانەوە و ئەو دیاردەیە ڕۆژ لەدوای ڕۆژ پەرەی سـەند، ئەویش بەهۆی هاندانی بەرپرسـیـاران و کۆمەڵەی کتێبخانەکانیان کە پشتگیرییان لەو ئاراستەیە دەکرد، بەڵام لە زۆر وڵاتی ئەوروپاییدا بەسستی کار بۆ ئەو پێـشکەوتنە دەکـرا، بەڵام دواتر ئەو پێـشـکەوتنە بینرایەوە و کارێکیان کرد لەگەڵ ڕەوتی هاوچەرخدا بڕۆن بەرێوە و بەباشی ئینتـەرنێت لە کـتـێـبـخـانەکـانیـاندا بەکـارهێنرا، بەو هۆیەشـەوە جیـاوازی ئەوتۆ لەنێـوان کـتێبخانە گەورە و بچووکـەکانیان نەهێڵـرا، هەروەها لەنێـوان کـتـێـبـخانەی گوند و شـارۆچکەکـانیـان لەگـەڵ کتێبخانەی شارە گەورە و پایتەختەکانیاندا.

تەنانەت لەرێی ئامـرازە نوێیـەکانیـانەوە کـتـێـبـخانە گشـتییەکان لە خزمەتگوزاریی کتێبخانە گەورەکاندا سوودمەندبوون، ئەویش بەهۆی تۆڕەکانی ئینتەرنێتەوە، بەوەش توانایی زۆر بۆ وەڵامی داخـوازی سـوودمـەندان دەستەبەرکرا.

بەڵام هەندێ گـرفت هەن لەکـاتی بەکـارهێنانی ئەو داهێنراوە زانسـتییەدا لە کـتێبخانە گشـتییـەکاندا کە پێـویسـتـیـان بەچاودێری و چارەسـەرە، ئەوانیش بەندن بەناوەرۆکە پەیوەستەکان بەرەگەزپەرستی و توندوتیژی و لەشفرۆشی و..تاد، هەرچەندە ئەزمـوونەکـان دەریان خستووە کە تائێستا نەتوانراوە ئەو گرفتە بە تەواوی چارەسـەر بکرێت، بەڵام بەشێکی زۆری چارەسەر کراوە.

کتێبخانەکان ڕێسای زۆریان وەک مەرج و بنەمـای تەکنیکی و یاسایی و دەروونی و کۆمـەڵایەتی داناوە، وەک بەکـارهێنانی پرۆگـرامی(SURWATCH) لەگـەڵ وەرگـرتنی بەڵێننامـە لە سـوودمـەندان و باوک و دایکی منداڵان بۆ نەچوونەوە سـەر ئەو لاپەڕە زیانبەخشانە، لەگەڵ دانانی چاودێریی وردی کارمەندان و هەندێک لە هامشۆکەران بۆ ئەو دیاردەیە.

پێـویسـتـە کـتـێـبـخـانە پەنابەرێتـە بەر کـارمـەندە وانەبێژەکان بۆ مەشقی سوودمەندان لەسەر بەکارهێنانی ئینتەرنێت لە هەردوو لایەنی تەکنیکی و توێژینەوەییدا، چونکە زۆربەی سـوودمـەندان دەتوانن بگەنە کـتـێـبی ناو دۆڵابەکـان، بەڵام بۆ ئینتـەرنێت بەو شـێـوەیە نیـیـە و ڕاهێنانی تەواوی پێویستە.

ئینتەرنێت لە کتێبخانەی زانکۆکاندا

کـتـێـبـخـانە زانسـتـیـیـەکـان لەم سـەردەمـە ژمـارەیی(دیجیـتـاڵ)ییـەدا لەبەردەم گـەلێک ئەرکی نوێدایە، ئەمەش ئەوە ناگەیەنێ کە ئەو جۆرە کتێبخانانە دەستەبەرداری سەرچاوە چاپکراوەکانیان لەسەر حسێبی سـەرچاوە ئەلیکـترۆنیـیـەکـان بن، بەڵکو لەمـڕۆدا پێویستیان بە هەردوو جۆرە سەرچاوەکە هەیە بەشێوەیەکی بەرانبەر، ئەویش دوای ئەوەی بابەتە ئەلیکترۆنییەکان لە خزمـەتی کـارمـەندی کـتـێـبـخـانەکـان و سـوودمـەنداندان بەیەک شێوە، هەرچۆن کتێبخانەی زانکۆکان پێویستیان بەهاوکـاریی پتـەوی نێوان کـتـێـبـخـانەکـان و سـەنتـەری توێژینەوەکان هەیە، لەگەڵ مەڵبەندی بەدەستهێنانی نامە زانسـتـیـیـەکـان، دەبێ ئەوانە ڕێنمـایی سـوودمـەندان و سـەرپەرشـتـیی گـەشـەپێدانی تەکنیکی کـۆمـپـیـوتەری، لەگەڵ هاندانی ناسەنتەرگیری، هەروەها دەبێ پشـتیـوانی سـەرجەم کـۆلێژەکان بەدەست بێت بۆ دامـەزراندنی تۆڕی

ناوچەیی و بەرهەمهێنانی بابەتی زانستی و فێرکردن و هاوکاریی توێژەر و زانایان بۆ کارە زانستییەکانیان.

سێ جۆر لە خزمەتگوزاریی سەرەکی ئەلیکترۆنی هەیە کە کتێبخانەی زانکۆکان پێشکەشی بکەن، ئەوانیش:

١- خزمەتگوزاریی بنەمایی بۆ دامەزراندنی تۆڕی ناوچەیی و بەستنەوەی بە تۆڕە جیهانییەکانەوە.

٢- خزمەتگوزاریی کۆمپیووتەری، هێڵ و بەڕێوەبردنی تۆڕ.

٣- خزمەتگوزاریی بەرهەمهێنانی زانیاریی ئەلیکترۆنی و پێشکەشکردنیان لەتۆڕدا.

لێرەدا ئاماژە بەوە دەکەین کە پێویستە زانکۆ بۆ دەوڵەمەندکردنی تۆڕەکەی بڵاوکراوە و زانیاریی زانستیی ئامادە بکات، ئەوانیش بریتین لە تێکست و نامەی زانکۆیی(توێژینەوەی زانستی) وێنە و..تاد، ئامادەکردنی ئەو سەرچاوانە لە دوو ڕێگاوە دەبن، یان ڕاستەوخۆ بخرێنە سەر هێڵ(تۆڕی تایبەتی زانکۆ)، یان بەهاوکاری دەزگاکانی چاپ و بڵاوکردنەوە بخرێتە سەر سیدی (CD-ROM)، هەرچۆن دەتوانرێت لەلایەن خودی توێژەر و دانەرەکانەوە ڕاستەوخۆ بخرێنە نێو تۆڕی ئینتەرنێتەوە کە تایبەتە بەزانکۆیەکی دیاریکراو.

مەسەلەی بەکارهێنانی ئینتەرنێت بۆ تۆڕە ناوچەییەکان و بەتایبەت تۆڕە زانکۆییەکان کارێکی هەنووکەیی یەکجار پێویستە، بەڵکو کتێبخانە ناتەقلیدییەکانیش(وەک کتێبخانەی ئەلیکترۆنی) بەهۆی تۆڕەوە(Web) و لەڕێی پێڕست و کۆمەڵەکانیانەوە گەشەدەکەن، بەشێوەیەک سوودمەند هەر کتێبێک، یان بابەتێکی بوێت و هەڵیبژێرێت و بەیەک جووڵە لە کۆمپیووتەرەکەیدا هەڵیبگرێت و ئەویش دوای دانی نرخی دیاریکراو.

هەڵبەت سوودمەند بەر لە کڕینی کتێبێک کورتکراوەکەی دەخوێنێتەوە، هاوکات زانیاری تر سەبارەت بە نووسەرانی تۆڕەکان و بیبلیۆگرافیاکان تا گونجاوترینیان هەڵبژێرێت، چونکە ئێستا ئەوانە لە بانکی زانیارییەکاندا زۆر و لەبەردەستدان.

هەر بەهۆی ئینتەرنێتەوە گەیشتن بە دەروازەی هەر کتێبخانەیەکی زانکۆیی بووەتە کارێکی ئاسان، بەڵام نمایش و دەرخستەکانی بانکی زانیارییەکان لە ئینتەرنێتدا، بێ بەرانبەر تا ئێستا کەمە، بەتایبەت لەو کتێبخانانەدا کە بەستراونەتەوە بە تۆڕە جیهانییەکانەوە (WWW) هۆی ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە کتێبخانە گەورەکانی جیهان تا ئەمڕۆ ئەم خزمەتگوزارییە لە کتێبخانە گەورەکاندا لەڕێی (OPAC) و بانکی زانیارییەکانەوە (CD ROM)ـەوە پێشکەش بەسوودمەندان دەکرێت.

بەتایبەت کە کۆکراوەی بانکی زانیارییەکان بەژمارەی یەکجار زۆر لە ئینتەرنێتدا هەن، بەڵام بە بەرانبەرن و بەخۆڕایی نین، مەگەر تەنیا بۆ دامەزراوەی تایبەت نەبێ، وەک ئەوەی زانکۆی تۆ نەبێ، وەک کورتکراوەکانی زانستی زیندەوەرزانی و زانستەکانی دەریاناسی و ژینگەناسی و پیسبوون نەبن کەبێ بەرانبەر دەخرێنە بەردەست کارمەندانەوە.

هەرچۆن کورتکراوە لەبانکی زانیارییەکەیدا هەیە سەبارەت بەزانستی زمانەوانی و هونەرەجوانەکان، کە دیسانەوە بێ بەرانبەر لە خزمەتی سوودمەنداندان بەبێ جیاوازی.

لەم جۆرە بانکانەدا نیاز وایە زانیاری زیاتر و بێ بەرانبەر بخرێنە خزمەتی سوودمەندانەوە، بەڵام بەشێک لە بەرپرسانی بانکەکان بایەخیان بەم لایەنە لەو ڕوانگەیەوەیە کە سوودبینین لە دوکیۆمێنتەکانیان بە بەرانبەر بێت و هەر لەپێشەوە پارە لە سوودمەندانیان وەربگیرایە، بەشەکەی تریان بە ئاراستەیەکدا کاردەکەن کە زانیارییە بیبلیۆگرافی و کورتکراوەکانیان بێ بەرانبەر بخەنە بەردەستی سوودمەند، بەو پێیەی زانیاریی بیبلیۆگرافی و کورتکراوەکان و هاوشێوەکانیان دەبنە دەروازە بۆ پێڕستی بەرهەمی نووسەران و دەزگا زانستییەکان و کۆنگرەکان و دەزگاکانی بڵاوکراوە کە لەسەر تۆڕی جیهانی (WWW) دەبینرێنەوە، چونکە ئەوانە هەموویان دەچنە خانەی زانیاریی بیبلیۆگرافییەوە.

پەیمانگا تایبەتەکان بەبوارە زانستییەکان پێگەی تایبەتیان لە تۆڕەکاندا هەیە، ئەویش بۆ بڵاوکراوە ئەلیکترۆنییەکان کە سوودمەند دەبن لێیان.

پەرەپێدانی خزمەتگوزاریی ئەلیکترۆنی و ئینتەرنێت لەکتێبخانەکاندا پێویستیان بە بوونی هۆشیارییە بەرانبەر سوودەکانی تەکنۆلۆجیای نوێ و ناوەڕۆک و بایەخیان، لەگەڵ چۆنێتی کاراکردنیان بە ڕەچاوکردنی لایەنی دارایی و تێچوونی ئەو پرۆسەیە، ئەوەش

پێویستی بە هاوکاریی نێوان کارمەندی کتێبخانەکان و لایەنە پرسەکانە لەهەر وڵاتێکدا، واتە هاریکاریی نیشتمانی و نێودەوڵەتی، لەگەڵ بایەخدان بەپێوانە و پێودانی گونجاو و ئاڵوگۆڕی بیرۆکە و ئەزموونەکان، ئەویش لەپێناوی باشترین بەکارهێنانی خزمەتگوزاریی زانیارییە نوێیەکان.

پێویستە گرنگی بەجۆری ئەو زانیارییانە بدرێت کە لە ڕێی خزمەتگوزاریی ئینتەرنێتەوە لەکتێبخانەکاندا پێشکەش دەکرێن، لەگەڵ پاراستنی مافی موڵکداریی بەرهەمهێنراوە ئەلیکترۆنییەکان (ڕۆژنامە و خولاوەکان لەپۆستی ئەلیکترۆنیدا و بانکی زانیارییەکان.. تاد)، ئەویش لە ڕوانگەی پاراستنی مافی گشتییەوە.

هەڵبەت بەرهەمی کاغەزین و چاپکراو لەئاییندەی گەشەکردوودا پارێزگاری لەبەهای خۆی و واتاکانی وەک گوێزەرەوەی زانیارییەکان دەکات، بەڵام ئامرازە ئەلیکترۆنییەکان و خزمەتگوزارییان لەکتێبخانەکاندا بایەخی بەردەوام و بەکارهێنانی فراوانتریان هەیە و بەهەنگاوی فراوان بەرەوپێشەوە دەچن.

ئینتەرنێت لەکتێبخانەی خوێندنگاکاندا

پێویستە کتێبخانەی خوێندنگەکان هەلی بەسەرکردنەوەی خێرا بۆ خوێندکارانیان بڕەخسێنن، لەگەڵ هاندانی خوێندکاران بۆ نامە ئاڵوگۆڕکردن و ناسینی هاوڕێیان لەهەمان ئاستی خوێندنی خۆیاندا لەناو وڵات و دەرەوەیدا، دەتوانرێت ئەم پرۆسەیە بەجۆرێک ئاراستە بکرێت کە خوێندکاران سوود لە بابەتە دیاریکراوەکان وەربگرن لەپێناوی بوار ڕەخساندن بۆ ئاڵوگۆڕی زانیاری بە سوودی زانستی و کۆمەڵایەتی، وەکو بەراوردی پرۆگرامەکانی خوێندن و قۆناغە جیاوازەکانی خوێندن لەو وڵاتانەدا کە خوێندکارانیان نامەی بەرانبەر ئاڵوگۆڕ دەکەن، هەروەها بەشداری لەکۆمەڵە چاپکراوە زانستییەکاندا لەپێناوی هاندانیان بۆ داهێنان، یان کۆمەڵە کۆمەڵایەتییەکان لەپێناوی گەشەپێدانی کۆمەڵگە و ژینگە، هەروەها بەکارهێنانی فەرهەنگ و ئینسیکلۆپیدیا و ئەتڵەس کە لەسەر تۆڕەکاندا هەن.

ئەمانە بێجگە لەسوودی زانستییان بۆ خوێندنەکانیان، مەشقی خوێندکاریشە بۆ بەکارهێنانی کۆمپیوتەر و ئینتەرنێت لەهەمان کاتدا.

دیارە بەکارهێنانی ئینتەرنێت لە (کتێبخانە منداڵان)یشدا هەمان ئاکامی کتێبخانەی خوێندنگەکانی دەبێت و لەو دامەزراوەدا کە کتێبخانەی منداڵە و خەسڵەتی فێرکردن و ڕۆشنبیری و کات بەسەربردن لەخۆ دەگرێت، کار بۆ ئەوە دەکرێت پەروەردەی دروستی منداڵان بکرێت و پەرە بەتوانست و ئارەزووەکانیان بدرێت و لەلایەن خودی خۆیانەوە فێری خۆپەروەردە کردنیش بکرێن.

سەرچاوە:

www.alyaseer.net